

VEGYESEK.

A gönczi fa és az antal-hordó. Aki Magyarországon kenyerét másképpen nem tudta megkeresni, beállott denuncziásnak s ha eléggé ügyes volt, még ezen a téren is jövedelemhez juthatott. A kamarák a halálozásokat, aztán a végrendeleteket nem tarthatták mindig számon s bizony nem egy nemesi jószág került a fiskus helyett valami távoli rokon szerencsés kezére. Az ilyennek kiszimatolása és feljelentése a denuncziásnak szépen hozott a konyhára. Aztán itt voltak a kereskedők, akik áruikkal szerencsésen elkerülték a harminczadosok éber szemeit. Ha valaki az ilyen esetet feljelentette, a lefoglalt árú értékének egyharmadát megkapta.

Ahol jövedelem kínálkozott, ott ember mindig akadt, aki felvegye. A feljelentés ugyan nem tartozott a legdíszebb foglalkozások közé, de azért még főurak is akadtak, akik ilyen módon gyarapították vagyonukat. Főleg I. Lipót korára áll ez, amikor hivatalosan megbizott és fizetett feljelentőket is tartottak.

Guadagni Sándor gróf 1754-ben maga írja magáról, hogy az uralkodó iránt érzett mély devotiójától és kötelességtudásától vezetve évek óta nagy költséggel és buzgalommal kutatja azokat, akik a kincstárt valami úton megrövidítették. A kincstárnak több fontos denuncziatiójával már eddig is nagy hasznot hajtott. Most — írja — ismét hatalmas visszaélés nyomára akadt. Ismert hűségénél és buzgalmánál fogva a visszaélést el nem hallgathatja.

*Felső-Magyarországban — ugymond — harminczhat év óta nem volt oly pompás szüret, mint 1754-ben. Annyi aszutor termelt, hogy a szőlősgazdák alig győzték hordóval. Az egész világ tudja, hogy ilyen óriási szőlőhegyen, ilyen kitünő esztendőben roppant sok bor terem. Különben is évenként 20—30,000 hordóval szoktak innét külföldre vinni! Régi szokás szerint az aszutor apró hordókban viszik külföldre. E hordókat *antal*-nak hívják s egy ily antal után a harminczadban három forintot kell fizetni. Azonban évek óta nem *antal*-ban hanem a *gönczi-fa* nevű hordókban viszik az aszutor külföldre. S a gönczi fába kétannyi bor fér, mint az autalba. Eszerint a kincstár minden hordó aszutor kivitelénél legalább három forinttal károsodik, ami egy-egy évben 60—70 ezer forintra rúg. Nagyon sokat csálnak azzal is, hogy az aszutor közönséges hordókba öntik s mint egyszerű hegyi bort viszik külföldre. E csalások megakadályozására itt is úgy kellene eljárni*

mint a bécsi vámhivatalban, ahol minden hordót megfúrnak s a bort megízlelik.

E világraszóló leleplezés előadása után, Guadagni gróf, amint az ilyen feljelentéseknél szokás volt, mindjárt a denunczianst megillető részt is kérte; mert szerinte a kincstár e feljelentés révén évi 60—70 ezer frt-nyi bevételhez jut.

Ha a harminczad-utasításokba és a vectigalba betekintünk, azonnal észrevesszük, hogy Guadagni feljelentése vagy tévedésen, vagy rossz-hiszemiségen alapult. Az az egy ugyan bizonyos, hogy kisebb-nagyobb visszaélések mindég voltak, de azok nem okozhattak 60—70 ezer forintnyi kárt; mert hisz a hordók alakja és nagysága pontosan meg volt határozva. S ha a mi harminczadosaink el is nézték volna a hordók alakjának és nagyságának megváltoztatását, Lengyelországban bizonyára nem tűrték volna; mert hisz ott is pontosan körül volt írva, milyen és mekkora hordókban szabad a tokajit szállítani.

Bár úgy állott a dolog, Mária Terézia 1756. márczius 16. mégis kérdést intézett a magyar kamarához, mi igaz van a feljelentésben s vajjon a feljelentő érdemel-e valami jutalmat?¹⁾

Dr. T. S.

Kísérlet a hamuzsír monopolizására. A 18. század közepén hamuzsír-kivitelünk erősen fellendült. S mikor a trieszti kikötő is hozzáférhetővé lett, a hamuzsír Magyarország kiviteli cikkek között elsőrangú szerepet játszik. Milyen hihetetlen arányban növekedett évenként a kivitel, azt világosan tapasztalhatjuk az alábbi kimutatásból:

Év	Ausztriába mázsa	Morvába mázsa	Sziléziába mázsa	Lengyel- országba mázsa	Bánátba mázsa	Itáliába mázsa	Német- országba mázsa	Összesen mázsa
1750	3397	2694	3000	509	1	—	—	9601
1751	9140 ^{1/2}	1364	2147	829	792 ^{1/2}	1370	—	15643
1752	5332	6705 ^{3/4}	13813	648	—	5881	4147 ^{1/2}	36527 ^{1/4}

A három év alatt tehát 61.771^{1/4} mázsa hamuzsír ment Magyarországból külföldre.¹⁾ E kivitel (281,762 frtnyi érték után) a magyar kincstárnak csupán harminczadban 14088 frt-ot jövedelmezett. Legtöbbet azonban nem

¹⁾ A feljelentés és a rendelet a közös pénz, levélt. Hung. 1756. márcziusi csomójában van.

¹⁾ A hamuzsír kivitelének irányára nézve felemlíthetjük a magyar kamara számvevőszékének az 1752. évről szóló kimutatását, amely szerint ez évben a *győri* harminczadon át Ausztriába 4740^{1/2}, Morvába 1065^{1/2}, Sziléziába 1360, Németországba 4147^{1/2} mázsát vittek ki, A *radagonafalvai* harminczadon át Ausztriába 324, Olaszországba 4004 mázsa hamuzsír ment; az utóbbi országba Ráczkánizsárol is vittek 1877 mázsát. A *vágújhelyi* harminczadon át 5370 mázsát Morvába, ugyanide *Pozsonyból* 120 mázsát, *Sasvárról* 71 mázsát, *Trencsénből* 69 mázsát szállítottak. A *zágربی* harminczadon át 144^{1/2} mázsát vittek Ausztriába, *Sokolczáról* meg 185 mázsát Sziléziába. Felső-Magyarország különféle helyeiről 648 mázsa ment Lengyelországba. Ez év összes kivitele 36527^{1/4} mázsa volt 178,752 frt értékben.